

9. Pojęcie argumentu

9.1 Argumentacja i struktura argumentu

Bo ci, co pytają, czy należy czcić bogów czy nie należy, i czy należy kochać rodziców czy nie należy, zasługują na naganę; natomiast ci, co pytają, czy śnieg jest biały czy nie, wymagają odesłania do zmysłów.

ARYSTOTELES

To, co jest błędne, nie jest jeszcze irracjonalne, ponieważ tylko to, co jest racjonalne, może być błędne; w przeciwnym razie jest po prostu pozbawione sensu. Kto się myli, nie jest jeszcze z tego powodu irracjonalnym, mylić się bowiem mogą tylko istoty racjonalne.

HERBERT SCHNÄDELBACH

Wypowiedź argumentacyjna

Argumentacja związana jest z perswazyjną (sugestywną) funkcją języka. Celem argumentacji jest uzasadnienie zdania (wniosku) za pomocą innych zdań (przesłanek). Argumentowanie jest nieodłącznym elementem naszego „uczestnictwa w kulturze”, przybierającym formę konkretnych praktyk językowych, które kształtują nasze przekonania oraz pozwalają wpływać na przekonania innych osób. Jest pewną praktyką dyskursywną stosowaną w celu zmiany przekonań. Wypowiedzi argumentacyjną będziemy nazywali wypowiedź, w której dyskusyjne przekonanie zostało wsparte dodatkowymi, z założenia mniej problematycznymi twierdzeniami.

PRZYKŁAD: *Myślę, że studia prawnicze powinny mieć formę technicznie kształcących studiów zawodowych. Albowiem w innym wypadku nie wykształcimy dobrych i sprawnych prawników. Trudno bowiem wykazać, że w nowoczesnym i dynamicznie zmieniającym się świecie czytanie pism Platona pomoże studentom prawa lepiej zrozumieć prawo telekomunikacyjne.*

PRZYKŁAD: *Tym, co wpływa niewątpliwie na ukształtowanie moralne młodego człowieka, są z całą pewnością zagadnienia praktyczne, które nie mają jednego rozwiązania. Również pod względem moralnym nauczanie ortodoksji jest bardzo szkodliwe.*

Wniosek tym się różni od przesłanek, że zdaniem argumentującego odbiorca wypowiedzi nie będzie w stanie ich podważyć, gdyż zgodzi się na ich prawdziwość lub uzna je za mało kontrowersyjne.

Mamy tu do czynienia z wypowiedzią argumentacyjną – wyraźną intencją nadawcy komunikatu jest przekonanie odbiorcy do uznania stwierdzenia o potrzebie technicznego kształcenia prawników.

Z uwagi na brak wniosku wypowiedź ma charakter argumentacji pozornej – nie wiemy bowiem, do czego nadawca komunikatu pragnie kogoś przekonać.

Wypowiedź argumentacyjną można często rozpoznać po tzw. słowach-wskaźnikach: „skoro...”, „to”; „a zatem”; „więc”; „ponieważ”; „dlatego...”, „że”; „albowiem” itp. Czasami jednak wypowiedź może być uznana za wypowiedź argumentacyjną wyłącznie na podstawie kontekstu komunikatu.

PRZYKŁAD:

- P1: *Tolerancja jest nieodłącznym tematem dyskusji w naszych domach, szkołach, a nawet w mediach.*
 P2: *Tolerancja jest niezwykle ważna dla poprawnego funkcjonowania społeczeństwa.*
 P3: *Każdy powinien popracować nad sobą, aby zdobyć się na okazanie szacunku dla innych, niezależnie od ich pochodzenia, koloru skóry czy wyznania.*
 P4: *Życie w społeczeństwie, w którym panuje powszechna tolerancja, jest dużo łatwiejsze i przyjemniejsze.*

w: *Sprawa tolerancji leży w naszym interesie.*

Racje, które mają nas skłonić do przyjęcia wniosku. Przesłanki są z założenia zdaniami mniej problematycznymi od wniosku. Akceptacja przesłanek stanowi podstawę do uznania wniosku.

Wniosek

Aby wypowiedź mogła zostać uznana za wypowiedź argumentacyjną, musi zawierać dowolne rozumowanie. Przez rozumowanie rozumiemy natomiast przechodzenie od jednych sądów do innych³³. Podobnie jak w pierwszym rozdziale, w którym z uwagi na obiektywny charakter oraz łatwość formalizacji nie mówiliśmy o sądach, ale o zdaniach, skupimy się na „materialnym nośniku” rozumowania, czyli na argumencie. Argument jest bowiem najbardziej podstawową jednostką rozumowania, „atomem rozumu”³⁴.

Dla upewnienia się, czy dane rozumowanie jest poprawne, niezmiernie pomocna może się okazać umiejętność standaryzacji argumentu. Standaryzacja polega na wyraźnym wskazaniu zdań, które odgrywają rolę przesłanki lub przesłanek w rozumowaniu, i wyraźnym oddzieleniu ich od wniosku. Po wyłonieniu przesłanek i wniosku należy je przedstawić możliwie zwięźle i jasno w postaci zdań. W tym celu często musimy dokonać interpretacji wypowiedzi, usunąć z niej te fragmenty, które nie wpływają na prawdziwość zdań.

PRZYKŁAD: *Nigdy nie byłem rzecznikiem polskiego rządu, ale trzeba sobie jasno powiedzieć, że pieniądze są marnotrawione. Przecież nawet ślepy by dostrzegł, że skoro rząd nie potrafi wykorzystać funduszy unijnych ani zarządzać długiem, to –niestety – jest nieudolny! Więc nie miejmy złudzeń, może i dogonimy Europę, ale chyba nie prędko.*

STANDARYZACJA ARGUMENTU

- P1: *Rząd marnotrawi pieniądze.*
 P2: *Skoro rząd nie potrafi wykorzystać funduszy unijnych ani zarządzać długiem, to jest nieudolny.*

 K: *Nie prędko dogonimy Europę.*

Pamiętaj, że argument w zestandaryzowanej formie powinien być przedstawiony³⁵:

1. zwięźle – za pomocą minimalnej liczby słów
2. jasno – należy unikać niejasności i wieloznaczności wypowiedzi
3. neutralnie – należy unikać słów nacechowanych emocjonalnie

Standaryzacja argumentu może się również okazać pomocna przy badaniu argumentacji, która zawiera przesłanki ukryte, tzw. przesłanki entymematyczne.

PRZYKŁAD: PROKURATOR: *Wysoki sędzie, oskarżony popełnił przestępstwo, bo dokonał napadu z bronią w ręku.*

P1: *Oskarżony dokonał napadu z bronią w ręku.*

P2: (entymematyczna): *Napad z bronią w ręku jest przestępstwem.*

K: *Oskarżony popełnił przestępstwo.*

Przesłanki entymematyczne nie są wyraźnie wyartykułowane, gdyż argumentujący uznaje je za oczywiste. Wiedza o tym, że napad z bronią w ręku jest kwalifikowany przez Kodeks karny jako przestępstwo, należy do elementarnej wiedzy prawniczej.

Struktura argumentu

Pełna rekonstrukcja argumentu powinna uwzględniać jego wewnętrzną strukturę. Często się bowiem zdarza, że argumenty złożone, czyli zawierają w sobie dodatkowe podargumenty, których funkcją jest wspieranie mniej oczywistych przesłanek.

Z uwagi na wewnętrzną strukturę argumentu, możemy wyróżnić:

1. **argument prosty** – zawiera tylko jedną przesłankę.

STRUKTURA ARGUMENTU:

Przesłanka wspiera bezpośrednio wniosek.

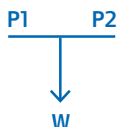
PRZYKŁAD: *Pewnie wczoraj długo balowałeś, bo wyglądasz na zmęczzonego.*

P: *Wyglądasz na zmęczzonego.*

W: *Wczoraj długo balowałeś.*

2. **argument szeregowy** – przesłanki wspierają konkluzję w sposób łączny.

STRUKTURA ARGUMENTU:

Przesłanki wspierają konkluzję łącznie – jeśli pominie się jedną z nich, argument będzie całkowicie nieskuteczny.

PRZYKŁAD: *Los obdarza nas najwyżej miłością albo bogactwem. A przecież tobie przypadł ostatnio ogromny spadek. Zatem na miłość nie masz co liczyć.*

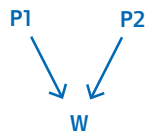
P1: *Los obdarza nas miłością albo bogactwem.*

P2: *Tobie przypadł spadek (w domyśle: Los obdarzył cię bogactwem).*

K: *Los nie obdarzy cię miłością.*

3. **argument równoległy** – przesłanki wspierają konkluzję w sposób niezależny.

STRUKTURA ARGUMENTU:

Przesłanki wspierają konkluzję szeregowo, jeśli pominiecie jednej z nich jedynie osłabia argument.

PRZYKŁAD: *Wszyscy wiemy, że na studiach mamy dużo wolnego czasu. Dodatkowo dzięki nim spotykamy wiele ciekawych osób. Stąd płynie prosty wniosek, że okres studiów, to często najlepsze lata w naszym życiu.*

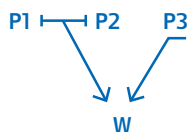
P1: *Na studiach mamy dużo wolnego czasu.*

P2: *Na studiach spotykamy wiele ciekawych osób.*

K: *Okres studiów to często najlepsze lata w naszym życiu.*

4. **argument mieszany** – niektóre grupy przesłanek są połączone szeregowo, a niektóre wspierają konkluzję niezależnie.

STRUKTURA ARGUMENTU:

Przesłanki P1 i P2 wspierają argument łącznie, natomiast przesłanka P3 jest niezależna.

PRZYKŁAD: *Jeśli Jan popełnił przestępstwo, to świadek musiałby go widzieć, a zeznał przecież, że nigdy go nie widział. Poza tym Jan nie miał żadnego motywu. Zatem Jan jest niewinny.*

P1: *Jeśli Jan popełnił przestępstwo, to świadek musiałby go widzieć.*

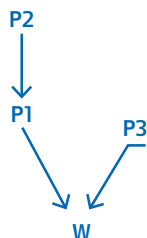
P2: *Świadek zeznał, że nigdy go nie widział.*

P3: *Jan nie miał żadnego motywu.*

K: *Jan jest niewinny.*

5. **argument złożony** – zawiera przynajmniej jeden podargument.

STRUKTURA ARGUMENTU:

Przesłanki P2 oraz P1 tworzą podargument (P2 jest racją wzmacniającą prawdopodobieństwo P1, nie ma natomiast bezpośredniego wpływu na wniosek).

PRZYKŁAD: Jeśli Marek W. był pracownikiem spółki Oxyn, to z pewnością miał dostęp do wewnętrznych informacji. A przecież spółka Oxyn regularnie wpłacała pieniądze na konto Marka W. Co ciekawe, Marek W. miał również spore długi. Zatem to z pewnością on sprzedał firmie Oxyn tajne informacje dotyczące specyfikacji przetargowych.

P1: Jeśli Marek W. był pracownikiem spółki Oxyn, to z pewnością miał dostęp do wewnętrznych informacji.

P2: Spółka Oxyn regularnie wpłacała pieniądze na konto Marka W.

P3: Marek W. miał spore długi.

K: Marek W. sprzedał firmie Oxyn tajne informacje dotyczące specyfikacji przetargowych.

Pytania i problemy do samodzielnej analizy

1. Dokonaj standaryzacji przedstawionych poniżej argumentów.

1. Ponieważ prokurator nie udowodnił, że Witek był na miejscu przestępstwa, oraz nie wskazał na możliwy motyw, jestem święcie przekonana, że mój mąż jest niewinny.
2. Zasada większości jest tak głupia, jak jej to zarzucają krytycy. W demokracji wcale nie chodzi o większość, ale o to, w jaki sposób zdobywa się większość. Nie istnieje bowiem coś takiego jak jedna powszechna opinia. Rzeczą ważniejszą są środki, za pomocą których większość staje się większością: uprzednie debaty, poszukiwanie kompromisu z poglądami mniejszości. Być może dlatego demokracja jest najlepszym ustrojem.
3. To, co zwieemy prawami naturalnymi, jest nie mniej abstrakcyjne niż pojęcia, którymi zajmują się filozofowie czy matematycy. Pogląd, że prawa naturalne dotyczą czegoś, co można dotknąć, jest fałszywy oraz moralnie szkodliwy. Myśl określa byt, jak mawiał filozof. Jeśli zrezygnujemy z koncepcji praw naturalnych, wraz z nią zniknie pewien styl życia. Zatem być może dla zachowania naszej kultury powinniśmy wierzyć w prawa naturalne, pamiętając jednak, że słowo „naturalne” jest w tym kontekście synonimem słowa „społeczne”.

PROPOZYCJA ROZWIĄZANIA:

Palenie papierosów jest szkodliwe dla zdrowia – to świństwo czasami jest cichym zabójcą. Istnieje wiele dowodów na to, że wentylacja nie chroni wystarczająco przed szkodliwym działaniem dymu nikotynowego. Przecież nie trzeba być palaczem, żeby przekonać się o tym na własnej skórze. Stąd, bez cienia wątpliwości, należy działać na rzecz wprowadzenia zakazu palenia w miejscach publicznych.

P1: Palenie tytoniu jest szkodliwe dla zdrowia i może doprowadzić do śmierci.

P2: Wentylacja nie chroni przed szkodliwym działaniem dymu nikotynowego.

W: Należy wprowadzić zakaz palenia w miejscach publicznych.

2. Przedstaw diagram przedstawionych poniżej argumentów.

1. Niektórzy odrzucają pogląd, zgodnie z którym życie ludzkie jest świętością, a to z tego powodu, że świętość jest przesądem. Twierdzą, że nic nie może być święte, bo bogowie nie istnieją. Ale przecież świętość może również oznaczać coś, czego nie wolno pogwałcić. Zatem życie ludzkie możemy uznać za świętość.
2. Oskarżony twierdzi, że nie mógł dokonać kradzieży, gdyż tego dnia nie było go w kraju. Dysponuje nawet rachunkiem z berlińskiej restauracji oraz wskazał świadków, którzy mogą potwierdzić, że był za granicą. Zatem oskarżyliście niewłaściwą osobę.
3. Uważam, że powinien powstać kodeks zawodowy nauczycieli akademickich. Jednak jest mało prawdopodobne, że do tego dojdzie. Tradycja nauk eksperymentalnych różni się wyraźnie od tradycji innych profesji. Naukowcy nie pracują na rzecz dobra konkretnych osób, wobec tego nie kierują się żadną ideą służby. Poza tym pracodawcy nauczycieli akademickich każą im wierzyć, że oni sami nie mają obowiązku rozważać moralnych implikacji swych badań. Te należą bowiem do ich pracodawców, rządów lub społeczeństwa.

PROPOZYCJA ROZWIĄZANIA:

Wojna z narkotykami się nie powiodła. Dotychczasowa restrykcyjna polityka nie tylko nie doprowadziła do zmniejszenia handlu narkotykami, ale wręcz odwrotnie – liczba sprzedawanych narkotyków wzrosła. Tajemnicą poliszynela jest również fakt, że od marihuany jeszcze nikt nie umarł, co więcej, środek ten polecany jest lek przeciwbólowy przy niektórych typach nowotworu. Zatem nie ma innego wyjścia, niż zalegalizować obrót narkotykami.

PROPOZYCJA ROZWIĄZANIA:

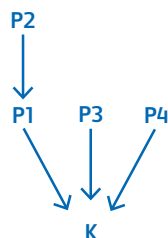
P1: Wojna z narkotykami nie powiodła się.

P2: Dotychczasowa restrykcyjna polityka spowodowała, że liczba sprzedawanych narkotyków wzrosła.

P3: Od (zażywania) marihuany jeszcze nikt nie umarł.

P4: Marihuana polecana jest jako lek przeciwbólowy przy niektórych typach nowotworu.

K: Należy zalegalizować obrót narkotykami.

Dla rozstrzygnięcia, czy przesłanki wspierają konkluzję równolegle czy szeregowo, pomocne może być zadanie pytania, czy przesłanki możemy połączyć wyrażeniem „dodatkowo” lub „poza tym”. Jeśli po takim powiązaniu przesłanek argument zachowuje swój sens, wówczas najprawdopodobniej mamy do czynienia z przesłankami równolegle wspierającymi konkluzję.